

GEORGE COCA-LOB

TUNISIA

EXOTISM, CULTURĂ,
TRADIȚII și CONTRASTE

București, 2025

Cuprins

Scurt excurs istoric	7
De la mare la munte	17
Dulceață de curmale	45
Oamenii nisipurilor	53
Cartagina, leagănul creștinismului	65
Habib Bourguiba, avocatul revoluționar și Mathilda	83
Meduza, George Sebastian și Robi	95
Gică	109
Album de călătorie	121
Cronologie	135

1

SCURT EXCURS ISTORIC

Este vineri, 20 septembrie 2024 ora 12:20. Sunt în aeroportul din Istanbul, escală în drum către Tunis. Am început excursia spre Tunisia, o țară pe care o vizitez pentru prima dată.

De luni până astăzi am avut un program extrem de încărcat și nu am reușit să mă pregătesc pentru întâlnirea cu exotismul, cultura, tradițiile și, de ce nu, contrastele acestei țări.

La o bere Efes grande și sub acordurile de vals și tango ale unei formații care cântă pe o scenă improvizată din centrul aeroportului, să începem însemnările.

Am crezut că în colecția mea voi găsi broșura despre Tunisia, dar din păcate nu o aveam. Pe la stația de metrou Tineretului în drum către Banca Transilvania, pentru a scoate niște bani din cardul societății Mădălinei, am intrat într-un anticariat cu gândul că voi găsi ceva materiale. Mă bucur când văd un stand cu acele broșuri de prezentare a țărilor care se vindeau mai demult cu un ziar. Erau foarte multe, dar cea cu Tunisia nu exista.

O întreb pe doamna vânzătoare de ce lipsește și îmi spune că, de fapt, broșura cu Tunisia nu a fost editată, dar căutând pe

site-ul anticariatului găsește una pe care o poate comanda, dar după ora 16:00, una în format mic de la depozit. Îi las numărul de telefon al Gabrielei, care seara o aduce acasă. Bucurie mare! Este o broșurică, de fapt, un ghid turistic din colecția În jurul lumii a unui domn Mihai Pătru.

Pornim de dimineață trăgând după noi trollerele pe strada Aluviunii și Dealul Mare către stația de metrou Apărătorii Patriei, peron pe partea dreaptă, pentru a ajunge în centru la stația de metrou Unirii, cu peron pe partea stângă, deoarece aplicația mea Uber nu a funcționat sau nu am știut eu să o activez.

Derută mare la Piața Unirii. Nu este niciun taxi. Apar două taxiuri, dar unul pleacă imediat. Alergăm disperați spre cel staționat. Doamne, ce facem dacă ne refuză taximetristul?

Este îngăduitor și ne duce către aeroport fără să condiționeze costul transportului. Unii taximetriști când aud că vrei să mergi la aeroport îți spun: „Moșule, până la aeroport 150 de lei, pentru că de acolo nu mai iau nici un client“.

Călătorii din aeroport aplaudă prestația formației de valsuri și tangouri a otomanilor. Aflăm mai târziu că Tunisia a fost ocupată de către otomani, care și-au lăsat amprenta pe cultura și civilizația tunisienilor.

Pe parcursul traseului, taximetristul i-a înjurat încetinciu pe politicieni, spunând că nu au făcut nimic pentru țara noastră și mai ales pentru el și familia lui.

Ajungem la aeroport. Cursa a costat 52 de lei, dar îi ofer „salvatorului nostru” 100 de lei. Este foarte mulțumit și ne urează drum bun. Chiar am ajuns mai devreme cu 20 de minute față de ora 06:30, ora de întâlnire.

Se aplaudă din nou în aeroport prestația formației otomane.

Apare și ghidul nostru. Ghidul este din Republica Moldova, Daniel, un tip care este tot timpul cu zâmbetul pe buze. Vom călători cu compania de transport Turkish Airlines.

De ce exotism?

Pentru că Tunisia se află într-o regiune foarte îndepărtată și impresionează prin aspecte neobișnuite pe care le vom descoperi pe parcursul excursiei. Este situată în extremitatea nordică a Africii și uimește turiștii, care o vizitează, prin frumusețea locurilor, un peisaj inedit, o ospitalitate specifică popoarelor sărace, așa cum îmi spunea Mădălina că este în Cuba și amabilitatea lor de multe ori exagerată. Tunisienii sunt un popor cald.

Este exotică „aventura” noastră pentru că nu are nimic în comun cu o călătorie în junglă spre exemplu, un sejur la Polul Nord sau o excursie exclusivistă în Emiratele Arabe Unite. Aici se întâlnește o simbioză perfectă între vechi și nou, între Occident și Orient.

De ce cultură?

Pentru că vom lua contact cu valorile materiale și spirituale create de băștinașii acestor locuri și cu instituțiile necesare pentru comunicarea acestor valori.

De ce tradiții?

Deoarece vom cunoaște ansamblul de concepții, de obiceiuri, de datini și de credințe statornicite de-a lungul istoriei începând de la berberi și terminând cu tunisienii de astăzi, care se transmit prin viu grai din generație în generație, constituind pentru fiecare grup social trăsătura lui specifică.

De ce contraste?

Pentru că între zona mediteraneană unde există stațiuni, cum ar fi spre exemplu Hammamet, Sousse, Sfax, Monastir și

celelalte zone ale Tunisiei este un contrast izbitor în sensul că, spre deosebire de zona Mării Mediterane unde există resorturi de cinci stele, iar viața este occidentalizată oarecum și este mai multă curățenie, în celelalte zone este o mizerie de nedescris. O să aflăm că, de fapt, nu există societăți de salubritate, iar tunisienii aruncă gunoaiile peste tot. Munți de gunoai!

Tunisia este cea mai mică țară din Africa de Nord și are o istorie bogată, datorită poziției sale strategice. Situată în nordul continentului african, se învecinează cu Algeria, Libia și Marea Mediterană și este o țară relativ mică având o suprafață de 163 610 km.2 și o populație de aproximativ douăsprezece milioane de locuitori.

Clima în partea nordică este mediteraneană cu veri foarte calde, ierni blânde fără zăpadă, ceea ce încurajează turismul. În schimb, în partea de sud clima este aridă, nu plouă decât foarte rar. Totuși și partea de sud are farmecul ei pentru că se poate călători spre deșert.

Economia Tunisiei se bazează în mare parte pe turism, agricultură și extragerea fosfaților. Vom vedea că pe timpul ocupației franceze se exporta foarte mult acest zăcământ care prin porturile mediteraneene lua calea Parisului. Dar Tunisia este renumită și pentru culturile sale de măslini și de curmali. Curmalele din Tunisia mi s-au părut cele mai gustoase dintre toate câte am gustat.

În decursul celor trei mii de ani de existență a fost cucerită de fenicieni, romani, vandali, bizantini, arabi, turci, spanioli și în cele din urmă de francezi. Tunisia este o punte între lumea occidentală, cea africană și cea islamică. Încă din cele mai vechi timpuri, teritoriul Tunisiei a fost ocupat de triburi berbere, un popor străvechi băștinaș care exista în tot nordul Africii.

Orașul Cartagina a fost întemeiat în secolul al IX-lea î.Hr. de coloniști fenicieni din orașul Tir, care astăzi se află în Liban. Perioada următoare a adus câteva confruntări și războaie cu grecii, care la acea vreme stăpâneau Sicilia, învingători ieșind cartaginezii, care astfel au devenit civilizația dominantă în Mediterana de Vest. Imperiul Cartaginez stăpânea în perioada sa de glorie toată coasta de Nord a Africii, sudul Spaniei și o parte însemnată a insulelor din Mediterana de Vest, inclusiv Corsica și o mare parte din Sicilia și Sardinia.

În secolul al III-lea î.Hr., pe fondul expansiunii Imperiului Roman în Sicilia, Generalul Hannibal a pus la cale o mare invazie, eveniment ce a rămas cunoscut în istorie drept cea mai îndrăzneță mișcare militară a tuturor timpurilor. Hannibal și-a propus să invadeze Italia traversând Alpii, prin Spania, cu o armată uriașă ce număra, printre alte forțe, 37 de elefanți pregătiți de război. Generalul a avut un succes uriaș în luptă, făcând peste 500 000 de victime în rândul romanilor și lăsând în urma sa orașe în ruină. Scipio cel Tânăr, ajuns la conducerea Imperiului Roman, a decis să atace Cartagina și a reușit să obțină victoria ce a dus la căderea Imperiului Cartaginez. Din acel moment, Cartagina a intrat sub dominație Romană și mai apoi, în secolul al VII-lea d.Hr., a devenit parte a Califatului Musulman.

Modernizarea statului tunisian a început în timpul dominației otomane, continuând în perioada colonizării franceze. În 1956, Tunisia și-a câștigat independența și a devenit regat, însă numai pentru un an, când, după primele alegeri libere, și-a câștigat statutul de republică.

Teritoriul actualei Tunisii a fost cucerit succesiv de către vandali în anul 439 d.Hr., bizantini în anul 534 d.Hr. și arabi,

în anul 698 d.Hr., când începe și convertirea la islam a populației autohtone (în majoritate berberi).

În anul 1574, a trecut sub suveranitatea Imperiului Otoman, evoluând sub mai multe dinastii, iar ultima dinastie (1705–1957) a fost cea husseinită.

Prin Tratatul de la Bardo din 1881 și Convenția de la Marsa din 1883 Tunisia devine protectorat francez.

Sub presiunea mișcării anticolonialiste din perioada post-belică, la 3 iunie 1955, Franța acordă Tunisiei autonomia internă, iar, la 20 martie 1956, îi recunoaște independența.

La 24 iulie 1957, ultimul monarh husseinit Mohammed Lamine Bey, a abdicat, iar a doua zi Adunarea Constituantă a proclamat republica.

Primul președinte al țării a fost Habib Bourguiba până la 7 noiembrie 1987, când constatându-i-se incapacitatea de a face față obligațiilor impuse de funcție, prim-ministrul Zine El Abidine Ben Ali devine președintele țării.

Suntem în 18 ianuarie 2025. În România s-au anulat alegerile prezidențiale de către Curtea Constituțională, iar președintele a rămas în funcție. „Ce fac eu?“, se întreabă președintele. „Despre asta este vorba“, răspunde candidatul care a ieșit pe primul loc în turul I al alegerilor, iar după începerea votului în turul II Curtea Constituțională a anulat alegerile.

În perioada 17 decembrie 2010 – 14 ianuarie 2011 au avut loc ample mișcări de protest, care l-au determinat pe președintele Ben Ali să părăsească țara, iar Consiliul Constituțional tunisian l-a proclamat președinte interimar pe Fouad Mbazaa, președintele Camerei Deputaților. În momentul de față, președinte este Kais Saied. În luna noiembrie anul acesta (2025), vor avea loc alegeri în Tunisia.

Limba oficială în Tunisia este araba, dar vom constata cu satisfacție că în mediul urban se vorbește franceza în primul rând, care de fapt este a doua limbă, dar și engleza sau germana.

Moneda este dinarul tunisian (DT), care vom constata că are o valoare destul de mare, puterea de cumpărare fiind asemănătoare cu cea a dolarului american care valorează aproximativ 1,4 DT. Schimbul valutar l-am efectuat în aeroportul Cartagena din Tunis pentru că tunisienii, după cum vom constata, nu acceptă plata în valută.

Bucătăria arabă este renumită în toată lumea. Am testat-o, credeți-mă, dar nu se compară cu bucătăria românească, de care trebuie să fim mândri. Mâncărurile sunt foarte picante și au un gust aparte care mie personal nu mi-a plăcut. Am fost serviți cu *cușcuș*, *tajine* și plăcinte cu carne. În schimb, mi-au plăcut prăjiturile și foietajele.

Desigur că noi am călătorit cu autocarul, dar ghidul local ne-a dat câteva informații privind transportul tunisian. În orașele mari se circulă cu taxiul care nu costă foarte mult, mai ales dacă se împarte la trei costul cursei, cât este numărul maxim de pasageri în taxiurile tunisiene. Taxiurile sunt galbene ca la noi, multe dintre ele fiind Dacia Logan. Taximetriștii sunt la fel, probabil, în toată lumea; ghidul ne spune să fim atenți la cât indică aparatul pentru că ei au tendința să stabilească prețul în funcție de numărul de persoane.

Mai sunt și așa-numitele *lounges* – microbuze care asigură transportul între diferite localități. Dar nu pornesc la drum decât când toate locurile sunt ocupate. Nu au stații între localitățile de plecare și sosire. Numai în capitala Tunis există astfel de stații. Transportul se mai realizează cu autobuze, iar bilete se cumpără din acestea. Îmi aduc aminte de transportul

în comun din România dinainte de 1989 când existau la tramvaie clasa I și clasa II, iar biletele se cumpărau de la casă și costau parcă 25 de bani. De multe ori, nu plăteam pentru că erau foarte aglomerate. Cei cu spice albe la tâmpole, dacă nu cumva au chelit, își aduc aminte că se circula chiar și iarna cu ușile deschise, iar călătorii se țineau de balustrade.

De multe ori, se circula și pe tampoanele tramvaiului, așa cum mergea Marinică în romanul *Cronică de familie* (de Petru Dimitriu), în gara Salcia, în ajunul Răscoalei Țărănești din 1907. Atunci boierii nu înțelegeau sub niciun chip revolta țăranilor: „Au răbdat de sute de ani și acum deodată nu mai puteau răbda?” Nu s-a schimbat nimic în ceea ce privește privilegiile puterii, pentru că și atunci prefectul trimitea armata să apere moșiile prietenilor săi.

La înăbușirea Răscoalei Țărănești din 1907 (trebuie să spunem că a mai fost una poate la fel de mare în 1888), a participat având gradul de locotenent și viitorul mareșal Antonescu. Am văzut la Galați monumentul ridicat în cinstea țăranilor împușcați de tânărul locotenent care ulterior în Al Doilea Război Mondial îi va folosi pe țărani în manevrele coordonate de el. După înăbușirea revoltelor, au început procesele pentru pedepsirea răsculaților.

„— Cine a dat, mă?

— Nu știi, statul a dat! Poți să condamni statul?

— Când s-a mai pomenit să câștige țăranii un proces?”

Aceste cuvinte sunt reproduse din același roman, *Cronica de familie*, o frescă excelentă a anilor 1866–1962. În anul 1962, scriitorul Petru Dimitriu părăsește România.

Venirea regelui Carol I la conducerea țării nu a fost o mare bucurie pentru țăranii români. Din câte știi, a fost întâmpinat

la Islaz cu mare ostilitate după ce a trecut Dunărea, dar nu înot așa cum treceau românii pe vremea lui Ceaușescu ca să emigreze în Occident.

Și nu a fost o mare bucurie, pentru că Alexandru Ioan Cuza, cel mai mare reformator al României, începuse împrăștierea lor. Ca să nu mai amintim de toate reformele îndeplinite de domnitorul Micii Uniri de la 1859 când încă pe pereți era tabloul sultanului mare alături de unul mai mic al lui Cuza.

Mai târziu, după perioada monarhiei, odată cu instalarea comunismului, burghezii își vindeau covoarele cumpărate de la Constantinopol, iar „unii dintre ei lucrau la o mașină de *îndreptat cuie strâmbe, pe timpul când Lenin purta ochelari ca să se orienteze*“, așa cum spunea Petru Dumitriu în *Cronică de familie*.

Am văzut o astfel de fotografie la Bruxelles când am vizitat Parlamentul European, iar pe pereții unde era reprezentată țara noastră, alături de această imagine mai era una cu o coadă la butelii, oamenii stând în zăpadă cu căciulile trase pe urechi, și alta cu o coadă la un magazin pe care scria PÂINE. Nu am greșit pentru că atunci se scria cu Î din I nu cu Â din A. Îmi aduc aminte că și la țară era o adevărată aventură să încarci o butelie pentru aragaz. Stăteau oamenii în stație așteptând să treacă o mașină cu butelii zile în șir. Când reușeau să încarce două butelii erau foarte fericiți pentru că nu mai pregăteau mâncarea pe plita de la sobă. Chiar dacă nu aveam butelie la aragaz, de multe ori, bunica Fănica, Dumnezeu să o ierte ne pregătea scovergi și dovleac pe plita sobiței.

Imaginea cu coada la pâine era reală, deoarece „pâinea cea de toate zilele” se vindea pe cartelă. Când mergeam acasă la părinți în satul Stâlpu cu rata (așa se numea mașina care ne

transporta la țară și era arhiplină, de multe ori fiind nevoiți să o ținem pe micuța Mădălina în brațe), întrebam:

— De ce aveți nevoie?

— De pâine!

Și uite așa adunam o săptămână întreagă un sac de pâine și la sfârșitul săptămânii ne înfățișam cu el la rata de Iepurești sau dacă nu aveam loc, cea de Clejani, Mereni, Letca Nouă sau Veche.

Mulți călători aveau saci de pâine. Aventura nu se termină aici pentru că uneori o echipă de control oprea *ratele* și controla călătorii dacă au pâine, de multe ori sacii erau confiscați.

* * *

Un alt mijloc de transport este TGM (Tunis-Goulette-Marsa) care leagă Tunisul de Coasta Cartaginei, precum și trenul care face legătura dintre capitala Tunis și marile orașe ale țării atât din nord cât și din sud.

Despre metrou vom mai vorbi, dar trebuie să îl amintim aici să nu se creadă nu există. De fapt, este mai mult un tramvai.

Album de călătorie

